Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

TIDNING

för

KONST, SLÖJD och HUSHÅLLNING.

N:o 22. Tryckt hos Geo. Löwegren. Göteborg. 1824. 21 Maj.

Något om Byggnadsornamenter.

Att rätt använda ornamenter på en byggnad är ingen lätt sak. Hvad en Architekt har i det fallet att iakttaga må här i korthet meddelas.

Ornamenter på en byggnad måste anbringas med val och skicklighet. De skola öfverensstämma med byggnadens karakter och ofta antyda densamma för åskådaren. — De skola ej finnas i så stor mängd, att de liksom nedtynga byggnaden. All surchargering är vidrig, och i sådant fall blir alltid förlitet bättre än förmycket. — De böra ej anbringas efter en vilkorlig fantasi. Den sirat, som för hundrade år sedan var på moden, finnes numera oftast osmaklig, och den Architekt, som kunde välja en sådan, skulle blottställa sig för allt för omilda omdömen på skicklighetens och smakens vägnar. — Vidare får byggnadsornamenter icke vara utan betydelse. De finnas der icke utan afsigt, — och ingen rätt Architekt bör kunna bygga något utan afsigt. Skönhet i formerna och smak i anbringandet åro åfven ett gällande vilkor. Den Franske Guldsmeden Meisoniers uppfinning att i sirater införliva löfverk, blomster, djur, monstrer, musslor, snäckor och dyligt kram, är redan längesedan utdömd och, såsom högst löjlig, förkastad. Behörigt iakttagande af propositionerna blir ock en nödvän-

dighet. Den sirat, som blifvit för stor emot det parti, till hvars prydnad den är ämnad, förtjenar ej sitt namn, och mera vanställer än pryder sin plats. — Ändtligen måste alla byggnadsornamenter vara med flit och noggranhet utarbetade. Ingen prydnad är vida bättre än en vårdslöst och illa hopkommen. Skarphet och bestämdhet i alla delar, stora och små, måste vid första anblicken röja sig, och alla konturer falla tydligt i ögonen.

Af prynader i stort intaga pelare billigt främsta rummet. När och huru dessa böra å byggnader användas, och af hvilken ordning och form, derom torde man en annan gång få tillfälle att yttra sin mening.

Ett nytt slags Krut.

Med Hyperoxydmuriatet, som Berthollet upptäckte 1788, kunna nästan vidunderliga verkningar åstadkommas. Det tyckes inom sig koncentrera all åskans, blixtens och eldfängdhetens kraft. Om man blandar 3 delar af detta salt med en de svafvel i en mortare, och rifver det sakta med en metall stöt, så ger det puff på puff, nästan som piksmällar. Under ett slag på ett smedjestäd blir knallen stark som ett bössskott. Man kan således ej nog försigtigt umgås med detta salt. Tre delar deraf med en half del svafvel och en half del kol frambringa de fruktansvärdaste och farligaste explosioner. Från det ögonblick, då i Paris, vid ett försök att bruka det för krut, 2:ne personer tillsatte lifvet, och de kringstående blefvo skadade, hafva Kemisterne fått mycken respekt för hyperoxydmuriatet. Det oaktadt hafva Fransmännen likväl sedermera begagnat ett med saltsyr pottaska, i stället för salpetter, tillverkadt krut, i deras fälttåg, och flera Kemister äfven bevisat möjligheten deraf; men gevåret må

ste hafva ett lås af den beskaffenhet, hvarpå Kemisten Belhelvic i Skottland fått patent. Samma man påstår sig redan länge känt sättet att tillverka detta krut. Hans nya lås är så beskaffadt, att det kan begagnas både till kanoner och handgevär, samt på en gång innehålla 40 skott krut. Hvarje skott innehåller väl endast ½ gran af oxyderad saltsyr pottaska; men den knall det åstadkommer är temligt stark. Denna verkan härrör endast af den stora portion syrämne, som finnes koncentreradt till en viss tjocklek i detta besynnerliga salt.

Goda Skrifpennors beredning.

Till skrifning begagnar man sig mest af gåspennor. Gåsen har 3, högst 5 dugliga i hvar vinge, och desse äro bäst, når hon fäller dem. Deras beredning består deri, att man söker befria dem från den yttre fina öfverdragningen och deras naturliga flottighet, samt att göra dem lagom hårda, elastiska, genomskinliga och glänsande. — I penfabrikerna doppar man pennorna först i sjudande vatten, eller i lagom upphettad aska eller sand. Detta låter sig äfvan förrättas, öfver en lagom glödande, men icke uppflammande koleld; härvid fordras likväl större försigtighet. Man nemligen förer pennan hastigt af och an öfver elden, tills fingren antyda, att den öfverallt är lika mjuk. Är hettan förstark, så mjuknar pennan förhastigt, och blir seg i stället för hård, samt får hvad man kallar tänder: är deremot värmen försvag, blir pennans naturliga råhet så mycket mera besvärande I båda fallen visar sig den obehöriga behandlingen genom hvita eller bleka fläckar Efter denna operation fattar man pennan med venstra handen, lägger dess rygg på sitt med en ylleklut betäckta knä, förer lagom hårdt en knifsrygg öfver den från början nedåt spetsen, samt jemkar den sedan mellan fingrarna, så att den återfår sitt förra skick. Något når samma verkan förspörjes, om man gnider pennan varm med en kring den

lindad ylleklut. Den, som tycker om hårda pennor, kan låta den ännu en gång genomgå operationen; men sådant får ej ske fördn pennan kallnat.

Välluktande Ättika.

Man rifver Timiansolja, Lavendelolja och Citronolja, af hvardera ½ lod, i hop med 1 lod fint socker, slår det i en flaska eller kolf, och tillgjuter 20 lod fin vinättika, 4 lod radikalättika (köpes på Apotheket) och 2 lod Spiritus vini Alltsammans låter man digerera en dag och sedan värmas ända till kokning. När det kallnat filtreras det, och är då färdigt till bruk och nyttjande.

Engelska Luktsaltet

tillredes på följande sätt: Man fyller en liten glasflaska, som är försedd med en väl tillslutande glaspropp, med vitrioliserad vinsten, och gjuter derpå så mycket radikalättika, som behöfves till uppfyllande af de tomma rummen emellan dessa saltkrystaller.

Rökvatten med Ättikesyra.

I sjukrum och isynnerhet der smittosamma sjukdommar råda, brukas detta rökvatten med största fördel. Dess sammansättning är denna: 1 ℔ Enebär, ½ ℔ Lagerblad, ½ ℔ Meliss läggas i en destillerbläsa, och begjutas med 4 mått bränvin, befriadt från den vanliga finkelsmaken. När hälften af flytämnet återstår, uppblandas det med 1 qvarter rosenvatten, ¼ dito lavendelvatten, ¼ dito Isopsvatten och 1 ℔ koncentrerad ättika När man vill bruka det, gjuter man något deraf i en liten skål eller spilkum, hvilken ställes på en varm ugn eller öfver ett fyrfat. Snart erfar man verkan af detta rökämne, genom den friska luft, som det sprider öfver hela rummet.

Windsor Soap.

Denna välluktande Engelska Tvålsort tillredes på följande sätt. Man upplöser 2 ℔ såptalg och ½ ℔ bomoljetvål i ett ℔ spiritus vini, öfver lindrig eld, och tillägger derefter 10 qvintin etherisk kumminolja, samt gjuter sedan den flytande tvålmassan i bleckformar, och låter den deruti torka i värmen. Detta torkade Tvål har den egenskapen, att det med vatten gifver mycket skum, och kan för dess fasthet skull länge begagnas.